

Ślad Węglowy: Potencjał globalnego ocieplenia biogenicznego metanu

Jan den Boer

Katedra Biogospodarki Stosowanej, Wydział Przyrodniczo-Technologiczny, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu,
ul. Chełmońskiego 37a, 51-630 Wrocław
jan.denboer@upwr.edu.pl

Metan (CH_4) jest jednym z gazów cieplarnianych powstających między innymi z rozkładu materii organicznej, w tym z odpadów organicznych powstających w procesach produkcji i przetwarzania mleka. W niekontrolowanych warunkach, metan dostaje się do atmosfery. Średni czas życia metanu w atmosferze wynosi 11,8 lat od momentu emisji. Podczas przebywania w atmosferze metan ulega rozkładowi w wyniku różnych procesów. Najczęstszą formą rozkładu jest utlenianie. Całkowite utlenianie metanu prowadzi ostatecznie do wytworzenia CO_2 (atmosferyczny CO_2) [1]. Jednak nie cały wyemitowany metan ulegnie przemianom do CO_2 . Wynika to z faktu, że nie wszystkie reakcje ostatecznie prowadzą do powstania CO_2 . Niektóre produkty reakcji przemian metanu składają się z nie metanowych lotnych związków organicznych (NMLZO), głównie formaldehydu. Ponadto część węgla zawartego w metanie, na skutek jego przemian, zostanie pochłonięta przez gleby. Według Międzynarodowego Panelu ds. Zmian Klimatu (IPCC) szacunki powstawania CO_2 z wyemitowanego metanu wynoszą od 61% [1] do 88% [4]. W związku z czym można przyjąć, że zakres konwersji CH_4 do CO_2 w atmosferze waha się od 50 do 100% z wartością centralną 75% (niska pewność) [2]. Uwzględniając masy molowe metanu (16 g/mol), CO_2 (44 g/mol) i średni uzysk CO_2 z rozkładu metanu, można oszacować, że 1 jednostka masy metanu generuje $2,1 \pm 0,7$ jednostki masy CO_2 .

W przypadku emisji metanu (i innych węglowodorów) ze źródeł kopalnych, ilość powstałego CO_2 z metanu należy powiększyć dodatkowo o wielkość emisji kopalnego CO_2 do atmosfery. Jeżeli metan pochodzi ze źródeł biogenicznych, powstały na skutek jego rozkładu CO_2 zastępuje CO_2 , który został w ostatnim czasie usunięty z atmosfery (tzw. krótki cykl węglowy: węgiel został wychwycony przez rośliny niedługo przed emisją powstałego metanu). W przypadku metanu kopalnego, proces wychwytywania węgla miał miejsce kilka tysięcy lat wcześniej: długi cykl węglowy. W związku z czym, w przypadku metanu powstałego ze źródeł kopalnych, powstały CO_2 jest uważany za CO_2 kopalny, podczas gdy w przypadku metanu biogenicznego, powstały CO_2 jest uważany za CO_2 biogenne. Emisji biogenicznego CO_2 nie wlicza się do współczynnika ocieplenia globalnego, gdyż uważa się go za węgiel krótko cykliczny (węgiel, który stosunkowo niedawno przed emisją został pobrany z atmosfery podczas procesów wzrostu roślin (fotosyntezy)). Metan biogenne pochodzi z roślin, które pojawiły się stosunkowo niedawno. Wzrost roślin opiera się na pobieraniu węgla atmosferycznego (CO_2) w tzw. długim cyklu węglowym.

Dlatego też wspomniane powyżej pobieranie CO₂ przez glebę (podczas utleniania metanu) i usuwanie częściowo utlenionych produktów degradacji metanu w rzeczywistości stanowi formę sekwestracji (pochłaniania atmosferycznego węgla o długim cyklu życia). IPCC szacuje tę sekwestrację węgla na 0,7 ± 0,7 kg CO₂ na kg wyemitowanego metanu [2].

Całkowity udział efektu utleniania w wartościach potencjału globalnego ocieplenia metanu można zatem oszacować na 2,8 kg ekwiwalentu CO₂ na kg metanu: zatem uważa się, że kg metanu kopalnego generuje o 2,8 kg CO₂e więcej niż metan biogeniczny. Należy jednak zachować ostrożność podczas liczenia, ponieważ CO₂ z utleniania metanu może być już uwzględniony w sumie właściwych emisji CO₂ [3]. W poniższej tabeli przedstawiono szacunki potencjału globalnego ocieplenia dla głównych substancji przyczyniających się do niego na podstawie najnowszego raportu (AR6) IPCC [2].

Tabela 1. Czas życia związków w atmosferze i potencjał globalnego ocieplenia (GWP) w odniesieniu do CO₂ w różnych horyzontach czasowych dla różnych gazów cieplarnianych [2].

Związek	Żywotność [lata]	Wydajność radiacyjna [W×m ⁻² ×ppb ⁻¹]	GWP-20	GWP-100	GWP-500
CO ₂	Wiele	1,33 ± 0,16 × 10 ⁻⁵	1,000	1,000	1,000
CH ₄ kopalny	11,8 ± 1,8	5,7 ± 1,4 × 10 ⁻⁴	82,5 ± 25,8	29,8 ± 11	10,0 ± 3,8
CH ₄ biogeny	11,8 ± 1,8	5,7 ± 1,4 × 10 ⁻⁴	79,7 ± 25,8	27,0 ± 11	7,2 ± 3,8
N ₂ O	109 ± 10	2,8 ± 1,1 × 10 ⁻³	273 ± 118	273 ± 130	273 ± 130
HFC-32	5,4 ± 1,1	1,1 ± 0,2 × 10 ⁻¹	2693 ± 842	771 ± 292	220 ± 87
HFC-134a	14,0 ± 2,8	1,67 ± 0,32 × 10 ⁻¹	4144 ± 1160	1526 ± 577	436 ± 173
CFC-11	52,0 ± 10,4	2,91 ± 0,65 × 10 ⁻¹	8321 ± 2419	6226 ± 2297	2093 ± 865
PFC-14	50 000	9,89 ± 0,19 × 10 ⁻²	5301 ± 1395	7380 ± 2430	10587 ± 3692

Literatura

1. Boucher, O., P. Friedlingstein, B. Collins, and K.P. Shine, 2009: The indirect global warming potential and global temperature change potential due to methane oxidation. Environmental Research Letters, 4(4), 044007, doi:10.1088/1748-9326/4/4/044007.

2. Forster, P., T. Storelvmo, K. Armour, W. Collins, J.-L. Dufresne, D. Frame, D.J. Lunt, T. Mauritsen, M.D. Palmer, M. Watanabe, M. Wild, and H. Zhang, 2021: The Earth's Energy Budget, Climate Feedbacks, and Climate Sensitivity. In Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change Masson-Delmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S.L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M.I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T.K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu, and B. Zhou (eds.)). Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA, pp. 923–1054, doi:10.1017/9781009157896.009.
3. Muñoz, I. and J.H. Schmidt, 2016: Methane oxidation, biogenic carbon, and the IPCC's emission metrics. Proposal for a consistent greenhouse-gas accounting. The International Journal of Life Cycle Assessment, 21(8), 1069–1075, doi:10.1007/s11367-016-1091-z.
4. Shindell, D.T., J.S. Fuglestedt, and W.J. Collins, 2017: The social cost of methane: theory and applications. Faraday Discussions, 200, 429–451, doi:10.1039/c7fd00009j.